

Gras voor melkgeiten: pas op voor listeria

Herman Scholten, Gezondheidsdienst voor Dieren

Gras is een uitstekend voer voor melkgeiten en past goed in veel rantsoenen. Gras kan vers gevoerd worden of gedroogd, of als hooi of kuil. Bij gras in de vorm van kuilgras bestaat het risico op listeriose. Hooi en gedroogd gras zijn veilige producten, omdat ze droog zijn en de listeriabacterie zich dan niet goed kan vermenigvuldigen. Helaas zijn deze producten relatief duur.

Listeriose is een ziekte die wordt veroorzaakt door de listeriabacterie, een bacterie die via grondresten in de kuil komt en zich sterk kan vermenigvuldigen als het kuilproces niet optimaal verloopt. Geiten zijn net als schapen erg gevoelig voor een infectie met de listeriabacterie en worden daardoor makkelijker ziek door de bacterie dan veel andere diersoorten. Listeriose kan zich bij geiten uiten als een

hersenenontsteking (draaiziekte), als een acuut verlopende bloedvergiftiging of geeft verwerpers in de tweede helft van de dracht. De listeriabacterie kan worden uitgescheiden door zieke geiten, maar ook door klinisch gezonde 'dragergeiten'. De listeriabacterie wordt uitgescheiden met de mest, het vruchtwater, de nageboorte, maar ook met andere lichaamsvloeistoffen zoals melk en urine. In kuilvoer en in mest

kan de bacterie tot meer dan vijf jaar overleven. De besmetting vindt meestal plaats door opname via de bek. Listeriose is een zoönose. Dat betekent dat het een ziekte is die ook bij de mens onder bepaalde omstandigheden ernstige ziekteverschijnselen, zoals hersenvliesontsteking of abortus, kan veroorzaken.

Verschijnselen

Bij de acuut verlopende bloedvergiftiging zijn er geen duidelijke inleidende verschijnselen en vindt men een dode geit. Dit lijkt natuurlijk veel op de bekende acute sterfte als gevolg van 't Bloed (*Clostridium-enterotoxinaemie*). Onderscheid tussen deze twee heel verschillende ziektebeelden kan gemaakt worden door het insturen van een dier voor sectieonderzoek.

De verschijnselen van de draaiziektevorm van listeriose beginnen vaak met een eenzijdige aangezichtsverlamming. Een dergelijke zieke geit is vaak sloom en heeft het oor aan een kant afhangen. Vaak heeft de geit aan dezelfde kant een natte mondhoek, doordat het speeksel er als gevolg van de verlamming uitloopt. In een later stadium gaat de geit de kop steeds schever houden en rondjes draaien. Uiteindelijk wil

de geit alleen nog maar op een

kant liggen en sterft.

Besmettelijk verwerpen als gevolg van listeria openbaart zich meestal in de tweede helft van de dracht. In aansluiting hierop kunnen geiten aan de nageboorte blijven staan en een baarmoederontsteking ontwikkelen. De abortus wordt voorafgegaan door een bloedvergiftiging. Deze dieren zijn vaak sloom, hebben een slechte eetlust en een dalende melkproductie. Tijdens een uitbraak van de abortusvorm van listeriose vertonen de geiten zelf meestal geen hersenverschijnselen.

Diagnose

De hersenverschijnselen (eenzijdige aangezichtsverlamming) zijn indien aanwezig vaak zo duidelijk, dat vervolgonderzoek eigenlijk niet nodig is. Bij sectieonderzoek kan microscopisch onderzoek van de hersenen samen met bacteriologisch onderzoek de diagnose definitief bevestigen. Een acute bloedvergiftiging ten gevolge van listeria kan worden bevestigd door een positieve bloedkweek bij sectieonderzoek. In geval van verwerpen kan een definitieve diagnose worden gesteld met behulp van onderzoek van de nageboorte en de maaginhoud, de lever en longen van de ongeboren vrucht.

Therapie en preventie

Het als therapie ingrijpen met antibiotica is in geval van de abortusvorm vaak weinig zinvol. Bij de bloedvergiftigingsvorm komt een therapie natuurlijk eigenlijk altijd te laat. Bij de hersenvorm is penicilline het antibioticum van eerste keus, waarbij het succes afhankelijk is van een vroege start van de behandeling. Daarnaast heeft zo'n geit extra zorg nodig, moet zacht liggen en makkelijk bij voer en water kunnen.

Bij de preventie van listeriose is het goed oogsten en inkuilen van ruwvoer van het allergrootste belang. Vooral slecht geconserveerd kuilvoer met een hoge pH (zuurgraad >5) en een hoog ammoniakgehalte is een belangrijke besmettingsbron. Denk hierbij aan te nat of te droog ingekuild gras, water dat onder de kuil kan lopen, maar ook aan gaten in het plastic van de kuil. Dus alleen gras dat op het moment van inkuilen onder ideale omstandigheden de kuil ingaat kan later, als het gevoerd wordt, een veilig en goed voer voor geiten zijn. Het is belangrijk

dat er geen grond mee de kuil in gaat. Dus ongelijke percelen met veel molshopen zijn een extra risico. Zorg voor kuilplaten met goede afvoer en laat de kuil goed aanrijden, zodat er zo snel mogelijk een goed kuilproces kan gaan plaatsvinden. Daarbij is een snelle daling van de pH (zuurgraad) in de kuil erg belangrijk, zodat de listeriabacterie zich niet sterk kan vermenigvuldigen. Inkuilen in balen is een goed alternatief, mits er onder voldoende druk met genoeg plasticwikkelingen wordt gewerkt en de balen voorzichtig worden weggelegd zodat er geen gaten in het plastic komen.

Na een uitbraak van listeriose moet het kuilvoer dat de oorzaak van de problemen is, niet meer gevoerd worden en vervangen worden door ander voer. Er moet rekening mee worden gehouden dat er zich gedurende weken tot soms wel drie maanden later toch nog nieuwe gevallen kunnen voordoen. Ook zijn er gevallen bekend dat na het schoonmaken van sloten, rommel uit de sloot door geiten of schapen werd opgenomen waarna de dieren dood gingen als gevolg van een listeriabesmetting. Na een abortus ten gevolge van listeriose zijn hygiënemaatregelen belangrijk. Het dier dat verworpen heeft, moet worden geïsoleerd, zolang er nog sprake is van vaginale uitloeiing. De plaats waar het dier verworpen heeft, moet gereinigd en zo mogelijk gedesinfecteerd worden. Bovendien moet er natuurlijk altijd veel zorg zijn voor uw persoonlijke hygiëne, maar zeker als er sprake is van een verhoogd besmettingsrisico. ✓

Bij twijfel: niet voeren

Zoals natuurlijk voor de meeste aandoeningen geldt, is voorkomen ook bij listeriose gemakkelijker dan genezen. Dus als er bij het openen van de kuil twijfels zijn over de kwaliteit: deze kuil nooit voeren, omdat de gevolgen bij uw geiten op bedrijfsniveau erg groot kunnen zijn.

Voor niet-bedrijfsmatig gehouden geiten kan er beter voor goed gewonnen hooi in het rantsoen gekozen worden om zo de risico's van een slecht geconserveerde kuil uit de weg te gaan.

Foto: Wilma Wolters